

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΝΑΓΟΥ Ο ΔΙΟΝΥΣΟΣ

Ο Ζεύς μετά την αφομοίωσιν εν τη φύσει αυτού, του Φάνητος, εσκέφθη, κατά τον Θείον Ορφέα, να δημιουργήσει μίαν νέαν Θεότητα εις την οποίαν να αναθέσει την εξουσίαν επί των ενεργειών των φύσεων πάντων των όντων. Και όντως εξ αυτού και της Θυγατρός του Περσεφόνης εγέννησε τον Ζαγρέα Διόνυσον. Ο Διόνυσος κατ' αρχάς μεν υπήρξεν και υπάρχει ως Θεότης χθόνιος, μετέπειτα όμως εγένετο και γίνεται Ουρανία Θεότης.

Εις τας αλληγορικές εικόνας του Ορφέως περί του Διονύσου είναι τοποθετημένοι υψίστης σημασίας έννοιαι, αλλά περί αυτών δεν δυνάμεθα παρά ελάχιστα να είπωμεν. Μόνον άκρως μεμυημένοι εις τα μυστήρια του Ορφέως είναι ενδεδειγμένοι να ομιλούν και αποκαλύπτουν αυτά. Η μήτηρ του Διονύσου Περσεφόνη και εκείνη η οποία αναφέρεται εις την Ελληνικήν παράδοσιν ως μήτηρ αυτού η Σεμέλη, εικονίζουν το αυτό πρόσωπο ή την αυτήν ατομικότητα. Εικονίζουν την ανελιχθείσαν ψυχήν, την υπερβάσασαν κατά την διανόησιν αυτής τα όρια της Τιτανικής φύσεως των ανθρώπων. Την ψυχήν εκείνην η αποία εδέχθη και αφομοίωσεν εν αυτή τας ενεργητικές δυνάμεις του Φάνητος δια των σχέσεών της προς τον πνευματικόν άρχοντα του Ουρανού Δία. Εκ των δυνάμεων αυτών εγεννήθη ο Διόνυσος και δια τούτο είναι τέκνον του Θεού Διός και της Περσεφόνης ή Σεμέλης. Αλλά η Περσεφόνη ή η Σεμέλη, κατά τον Θείον Ορφέα, παρά την υπέροχον διανόησιν αυτής έζη ακόμη μέσα εις Τιτανικήν των ανθρώπων φύσιν και ως εκ τούτου είχεν αμέσους σχέσεις προς τους Τιτάνες. Οι Τιτάνες γνωρίζοντες την διπλήν φύσιν του Διονύσου εβουλεύθησαν να κατασπαράξουν αυτόν και εις στιγμήν κατά την οποίαν ο Διόνυσος ήτο προσηλωμένος εις εν κάτοπτρον βλέπων την μορφήν του, εικών η οποία προδίδει αλληγορικώς κατά τον Θείον Ορφέα την Τιτανικήν των ανθρώπων φύσιν, επέπεσαν κατ' αυτού και τον κατεσπάραξαν διαμελίσαντες δε την φύσιν αυτού την κατέφαγον.

Οι κατασπαράξαντες τον Διόνυσον Τιτάνες ήσαν επτά τον αριθμόν και διεμέλισαν την φύσιν αυτού εις επτά ίσα μέρη. Έκτοτε, απεκάλυψεν ο Θείος Ορφεύς, πάσαι αι ανθρώπιναι φύσεις φέρουν μέρος της διπλής φύσεως του Διονύσου, αλλά τούτο δεν δύναται να φέρει τας ψυχάς αυτών εις το γένος των αθανάτων. Δια να γίνει αυτό, πρέπει εις τας φύσεις αυτάς να αφομοιωθεί ολόκληρος η φύσις του Διονύσου.

Κατά τον διαμελισμόν της φύσεως του Διονύσου έσπευσεν εκ του Ουρανού η Θεά της Σοφίας και έλαβε την καρδίαν του, την μετέφερε και την παρέδωσε εις τον Θεόν Δία. Την καρδίαν του Διονύσου εχρησιμοποίησεν ο Θεός Ζευς προς δημιουργίαν ενός νέου Διονύσου, ενός Ουρανίου Διονύσου και είναι πλέον αυτός, όχι ο Διόνυσος ο Ζαγρεύς, η υποχθονία Θεότης, αλλά ο Διόνυσος ο Ελευθερεύς, εκείνος εις τον οποίον ανέθεσεν ο Θεός Ζεύς την απελευθέρωσιν των

ανθρωπίνων ψυχών από τας Τιτανικές αυτών φύσεις. Εκείνος ο οποίος μεταφέρει τας ψυχάς των ανθρώπων δια γάμου του τελουμένου προς αυτάς εις τας φύσεις των αθανάτων και τούτο, όταν η διανόησις των φθάνει να ενεργεί πέραν των Τιτανικών φύσεων των ανθρώπων.

Εις αυτάς τας αλληγορικές εικόνας του Θείου Ορφέως περικλείεται ολόκληρος η σημασία της διδασκαλίας αυτού προς τους μύστας του και εχρησιμοποιείτο δια της προφορικής διδασκαλίας του και αναλύσεως των εννοιών των προς μύησιν εις τα Θεία πνευματικά μυστικά, άνευ της γνώσεως των οποίων καθίσταται αδύνατος η ψυχική μεταμόρφωσις των μεμυημένων.

Η πνευματική έννοια των Θεών της αρχαίας Ελλάδος δεν είναι δυνατόν να ευρίσκεται εις το περιεχόμενο των πανηγύρεων, εις τας οποίας πρωτίστως επιζητείται να θεραπεύεται η λαϊκή φαντασία και να δημιουργείται η λαϊκή πίστις. Η πνευματική έννοια του Διονύσου δεν δύναται ει μη να ευρίσκεται εις την αλληγορία της γεννήσεως αυτού και εις το έργον του επί της ανθρωπίνης Ψυχής. Δια της κατανοήσεως αυτών φρονώ, ότι ο άνθρωπος δύναται να καταστεί γνώστης των λειτουργιών του πνεύματος και δια της γνώσεως του ταύτης ευτυχής εις τον επίγειον αυτού βίον.

Ο Διόνυσος είναι τέκνον του Θεού Διός και της Νύμφης Σεμέλης. Η Σεμέλη ήτο θυγάτηρ του κτίσαντος τας επταπύλους Θήβας Κάδμου. Ο Κάδμος είναι το σύμβολον του Ηλιακού φωτός του ερχομένου και απ' ευθείας και δια των πλανητών προς δημιουργίαν του ανθρωπίνου οργανισμού. Ο αριθμός 7 των πυλών των Θηβών καθιστά κατάδηλον την εξήγησιν αυτήν περί Κάδμου.

Η δημιουργία του ανθρωπίνου οργανισμού είναι αποτέλεσμα συνεργασίας της ουσίας της Γης και του φωτός του Ηλίου. Η Σεμέλη είναι το ψυχικόν ανθρωπίνον πλάσμα το οποίον έρχεται εις ερωτικές σχέσεις προς τον Θεόν του Ουρανού Δία, προς το Θείον δηλαδή Ουράνιον πρωταρχικόν Πυρ, εις την ισχύν του οποίου οφείλονται πάσαι αι συγκροτήσεις και μεταμορφώσεις των κόσμων. Εκ της προς τον Θεόν Δία επαφής της Σεμέλης, προκύπτει η προς αυτήν μετάδοσις του Θείου Πυρός, εκ της οποίας η απαρχή του εξελικτικού σταδίου του ανθρώπου.

Εις την αλληγορικήν αυτήν έννοιαν ευρίσκεται ότι ο Θεός Ζευς ο οποίος ήλθεν εις μίξιν με την Νύμφη Σεμέλη, την ανθρωπίνην υπόστασιν, είναι αυτό τούτο το Θείον Πυρ, το πληρούν τας μεταξύ των Ουρανίων σωμάτων χώρας, εις τας οποίας δεν υπάρχει τιτανική, δηλαδή υλική ουσία. Εκάστη ακτίς του Πυρός τούτου ερχομένη εις την Γην, έρχεται μεταμορφωμένη. Το περιβάλλον της Γης αναγκαιώς την μεταμορφώνει. Η Νύμφη Σεμέλη όμως δεν αρκείται να έρχεται προς αυτήν ο Ζευς μεταμορφωμένος. Παροτρύνει και ζητεί παρ' αυτού την υπόσχεσιν να εμφανισθεί ούτος ενώπιον της, ως εμφανίζεται προς την σύζυγόν του Ήραν. Ο Θεός Ζευς συνεπής προς ό,τι υπεσχέθη εμφανίζεται προ της Σεμέλης με πλήρη την Ουράνιον περιβολήν του. Μη δυναμένη όμως αυτή να ανθέξει προ της απείρου λάμπεως του Ουράνιου Πυρός κατα-καίεται υπό τούτου. Η Σεμέλη έφερεν εν τη γαστρί της το αποτέλεσμα των ερώτων της προς τον Δία. Έπρεπε τούτο να σωθεί. Η ελθούσα προς τον ψυχικόν άνθρωπον ακτίς του Ουρανού Πυρός και γονιμοποιηθείσα εις εν έμβρυον δεν έπρεπε να απωλεσθεί, διότι η ακτίς αυτή θα απετέλει εφεξής την βάσιν μιάς νέας δημιουργίας. Σπεύδει λοιπόν ο Ζευς, αποσπά από την καιομένην Σεμέλη τω εν άστρι αυτής έμβρυον, διανοίγει τον μηρόν αυτού και το τοποθετεί εκεί προς περιαιτέρω κυοφορίαν. Το έμβρυον τούτο είναι πλέον φύσεως διπλής. Φέρει το σπέρμα του Ουράνιου Θεού αλλά και κληρονομάν την φύσιν της μητρός του. Το Θείον έμβρυον αποτελείώνει την κυοφορίαν του εντός του μηρού του Διός και εκείθεν γεννάται ο Διόνυσος, όπως κατ' ανάλογον τρόπον συνετελέσθη η γέννησις της Θεας της σοφίας Αθηνάς. Η γέννησις του Διονύσου και της Αθηνάς αποτελούν εν τη διατυπωθείση παραδόσει τα πλέον αξιοσπούδαστα μέρη αυτής, διότι ταύτα αποκαλύπτουν τα αίτια της ανθρωπίνης διανοήσεως και τους νόμους της αναπαραγωγής των ιδεών και της απείρου αυτών διαιωνίσεως. Αποτελούν την εμφάνισιν των πνευματικών νόμων οι οποίοι καθιστούν το ατομικόν πνεύμα αιώνιον.

Αλλ' επί πλέον η γέννησις του Διονύσου φέρει εις ημάς την έννοιαν των μέσων διά των οποίων θα δυνηθεί η ανθρωπίνη ψυχή να έλθει εις αδιάσπαστον σύνδεσιν προς την πρωτίστην ουσίαν την οποίαν αλληγορεί ο Θεός Ζεύς, εκ της οποίας και μόνης συνδέσεως θα επιτύχει την μεταβολήν της Γήινης αυτής φύσεως, θα αποβάλλει τα ελαττώματα της φύσεως ταύτης, και ούτω θα έκδηλώσει την πλήρη αυτής ελευθερίαν η οποία θα της επιτρέψει την πτήσιν προς τας χώρας του φωτός, εις τας οποίας βασιλεύει η πραγματική χαρά, η πραγματική ευδαιμονία και η πλήρης ευθυμία.

Ο Διόνυσος γενόμενος έφηβος εξεδήλωσεν όλη την χαράν και ευθυμίαν, αλλά προς τούτοις και κάποιαν αμεριμνησίαν, την οποίαν εκδηλούμεν πάντες εμείς οι άνθρωποι προκειμένου περί της περαιτέρω ήμών πνευματικής τύχης. ' Η αμεριμνησία του Διονύσου προέρχεται εκ της κληρονομικής φύσεως της μητρός του. Ευρισκόμενος όμως εν τη καταστάσει ταύτη δέχεται εξαπίνης την επίθεσιν των Τιτάνων οι οποίοι και τον εθανάτωσαν. Διεμέλησαν το σώμα του, το διεμοιράσθησαν μεταξύ των και έλαβον έκαστος εν μέρος. Δια του τοιούτου διαμελισμού οι Τιτάνες αφ' ενός θα ημπόδιζον την υπό του Διονύσου μετάδοσιν ιδεών και μέσων ικανών να ωθήσουν την ανθρωπίνην ψυχήν προς την ελευθερίαν, αφ' ετέρου εις την υπόστασίν του υπήρχε σπέρμα θείου Πυρός να εμβολιάσουν την φύσιν αυτών, όπως καταστεί ισχυροτέρα εις μέλλοντας πνευματικούς αγώνας. Βλέπομεν και εδώ την εικόνα της προσπαθείας του ανοήτου πνεύματος, του ζητούντος να γίνει ισχυρόν δι' εκτρόπων μέσων.

Τον φόνον του Διονύσου αντιλαμβάνεται η Θεά της Σοφίας Αθηνά, η οποία σπεύδει και σώζει την καρδίαν αυτού. Σώζει δηλαδή το μέρος εκείνο εις το οποίον κατά τους αρχαίους σοφούς έχει έδραν η ψυχή.

Την διασωθείσαν καρδίαν προσκομίζει η Θεά της Σοφίας προς τον πατέρα των αθανάτων, ο οποίος κατά την εμήν γνώμην, δεν εθλίβη διά τον θάνατον του υιού του. Αντιθέτως του παρεσχέθη η ευκαιρία να αναγεννήσει εν τη φύσει αυτού, εκ της διασωθείσης καρδιάς, ένα νέον αθάνατον Διόνυσον. Η εικών της αλληγορίας της αναγεννήσεως του Διονύσου υπό του πατρός των αθανάτων, αποτελεί ένα από τα μεγαλουργήματα της διανοήσεως των αρχαίων προγόνων μας και παρέχει πλήρη την έννοιαν της μεταμορφώσεως της ανθρωπίνης ψυχής και της εισόδου της εις την αθανασίαν.

Τον φόνον του Διονύσου παρεμφερώς ευρίσκομεν και εις άλλας ανατολικάς παραδόσεις. Τοιαύτη π.χ. είναι η περί Χιράμ παράδοσις. Και εκείνος εφονεύθη ως ο Διόνυσος, όχι όμως υπό των επτά Τιτάνων αλλά υπό τριών αμαθών ανθρώπων. Η Ελληνική όμως παράδοσις είναι επικρατεστέρα, διότι εις την έννοιαν των επτά Τιτάνων αποκαλύπτει και τας σχέσεις αυτών προς τας επί του κόσμου επιδράσεις των επτά πλανητών. Ο εκ νέου γεννηθείς εκ της φύσεως του πατρός των αθανάτων Διόνυσος, είναι αθάνατος, ως αθάνατος δε λαμβάνει μέρος εις την κατά των Τιτάνων πάλην των άθανάτων και αναδεικνύεται μετ' εκείνων νικητής.

Ο Νέος Διόνυσος δεν φέρει πλέον μετ' αυτού τίποτα το φθαρτόν και δια τούτο παραμένει εν Ολύμπω και εκείθεν εξασκεί το έργον αυτού προς το ανθρωπίνον γένος. Εις το σημείον τούτο θα μου επιτρέψετε να επιμείνω ολίγον και να είπω ολίγας λέξεις περί Τιτανομαχίας εν τη οποία, κατ' έμέ, περικλείονται ύψιστα αλήθειαι. Προ της Τιτανομαχίας, ο κόσμος διεκυβερνάτο υπό της βασιλείας των Τιτάνων. Η βασιλεία αύτη είχε ως αρχήν την επιβολήν της βίας επί του ανθρωπίνου κόσμου, ως δικαιοσύνην δε το δίκαιον του ισχυροτέρου. Ο πνευματικός κόσμος της Γης ευρίσκετο υπό αφόρητον δουλείαν. Η πρόοδος αυτού ήτο προβληματική. Κατέχουσα η βασιλεία αύτη τας Ώρας του Ουρανού ημπόδιζε πάσαν επαφήν του πνεύματος της Γης προς το πνεύμα του Ουρανού. Κατά της βασιλείας ταύτης των Τιτάνων η οποία εκράτει εις τοιαύτην παθητικότητα το πνεύμα της Γης, επολέμησαν οι Ολύμπιοι και την ανέτρεψαν. Την Τιτανικήν βασιλείαν διεδέχθη η βασιλεία των αθανάτων, η οποία και διετύπωσεν νέον σύστημα διακυβερνήσεως του κόσμου. το νέον σύστημα επεζήτησεν να επαναφέρει τον άνθρωπον εις την φυσικήν του

τροχιάν. Κατ' αυτό ο άνθρωπος έδει να προάγεται πνευματικώς. Από τότε ενεφανίσθη η έννοια της δικαιοσύνης και εξεδηλώθη ο σεβασμός προς το ανθρώπινον δίκαιον. Από τότε ήρξατο διακανονισμός των σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων και αι ανθρώπιναι κοινωνίαι έσχον την πρώτην αυτών εμφάνισιν. Δυστυχώς όμως οι άνθρωποι φέροντες τα ελαττώματα της τιτανικής αυτών ουσίας, δεν ηδυνήθησαν να προσανατολισθούν προς την δημιουργηθείσαν νέαν κατάστασιν και τα τιτανικά πάθη και πάλιν επεκράτησαν εις τας σχέσεις αυτών. Ταύτα εξώθησαν το ανθρώπινο γένος έξω της φυσικής του τροχιάς και δια τούτο εις τας σημερινάς κοινωνίας βλέπομεν να επικρατούν αι μέθοδοι των Τιτάνων. Το φαινόμενο όμως αυτό δεν είναι πραγματικόν. Είναι φαινόμενον κατ' επίφασιν και τούτο καταδηλούται εκ του ότι η εσωτερική ώθησις του ανθρώπου τείνει εις την απελευθέρωσιν αυτού εκ των Τιτανικών παθών. Αλλ' εκτός τούτου, οι διευθετήσαντες την νέαν κατάστασιν Θεοί, εδημιούργησαν και το εποπτικόν σώμα των μοιρών, τας οποίας έθεσαν υπό την άμεσον έποπτείαν του Θεού Ερμού, ο οποίος συγκεντρώνει εις την εξουσίαν του άπάσας τας βουλάς των αθανατων. Αι μοίραι κλώθουν την ειμαρμένην εκάστου βάσει των παραβάσεων η μη των φυσικών νόμων. Η ειμαρμένη εκάστου εθίζει ημάς δια των δημιουργημένων παρ' αυτής δοκιμασιών, να αποστρεφώμεθα παν ό,τι αποτελεί πράξιν κολάσιμον προς τους ομοίους μας.

Το αντιπεπονθός περί του οποίου τόση υπό των Πυθαγορείων εξεδηλώθη εκτίμησις, ο Θεός ούτος νόμος της ειμαρμένης εκάστου, αναγκαίως θα μας φέρει εις το συναίσθημα να μη πράττωμεν τι το οποίον αδικεί τον πλησίον μας και αναιρεί εν τω προσώπω μας την λειτουργίαν των φυσικών νόμων. Ευτυχείς οι κατανοούντες ότι εις τον κόσμον τούτον πρέπει να βασιλεύει η ευτυχία και η χαρά.

Αλλ' ας επανέλθωμε εις το περί Διονύσου θέμα ημών. Ο Διόνυσος εν τη διακυβερνήσει των πνευματικών κόσμων και των ανθρώπων υπό των Ολυμπίων, έχει να εκπληρώσει παμμέγιστον έργον, το έργον να δώσει εις την ψυχήν του κόσμου την ελευθερίαν αυτής. Πάσαι κατ' ακολουθίαν αι σχέσεις αυτού προς το ανθρώπινον γένος, έχουν τούτον τον σκοπόν. Την δοξασίαν ταύτην περί Διονύσου πρώτος ο Θεός Ορφεύς διατύπωσεν. Τα υπ' αυτού ιδρυθέντα και άλλοτε λειτουργήσαντα μυστήρια, ως αντικείμενον μυσήσεως είχαν την γέννησιν, τον φόνον, την αναγέννησιν και την επί της ανθρωπίνης ψυχής δράσιν του Διονύσου. Πάσαι αι εις τα μυστήρια αυτά μνηθείσαι ανθρώπιναι ψυχαί, έπρεπε εν τη ανελίξει αυτών εις την γνώσιν των Θείων μυστικών να ακολουθήσουν την οδόν του Διονύσου μέχρι αποθεώσεως αυτών. Έπρεπε να μάθουν την μυστικήν έννοιαν του χυμού της σταφυλής δια να παρασκευάσουν τα μέσα του εξαγνισμού και της αποθεώσεως.

Διόνυσος ο Ζαγρεύς ήτο το αντικείμενον της λατρείας των Ορφικών φυσιολατρών. Αλλά τον Διόνυσον ευρίσκομεν και εν τη λειτουργία των Ελευσινίων μυστηρίων. Και εκεί κατά πρώτον ο Ίακχος, ο οποίος αντεπεκρίνετο προς την έννοια του φονευθέντος Διονύσου υπό των επτά Τιτάνων, απετέλει το αντικείμενον ερεύνης της πνευματικής φύσεως υπό των μυστικών της Ελευσίνας.

Αι σχέσεις των ψυχών της Γης προς το φως του Ουρανού, είχαν αναλογίαν προς την υπόθεσιν του τέκνου του Διός και της Σεμέλης. Αλλ' εκείνο το οποίον απετέλει εν τη λειτουργία των μυστηρίων της Ελευσίνας το απόρρητον, ήσαν αι σχέσεις προς τον άφθαρτον και αθάνατον Διόνυσο. Ο Διόνυσος και η Περσεφόνη έρχονται εις γάμου ένωσιν και αυτό δίδει εις την Περσεφόνην το δικαίωμα να εγκαταλείψει τον Θεόν του Άδου Αϊδωνέα.

Εκ του γάμου της μετά του Διονύσου η θυγάτηρ της Θεάς Δήμητρος ελευθερούται και αυτό είναι που δίδει εις τον Διόνυσον την επωνυμίαν του Ελευθερέως.

Διόνυσος ο Ελευθερέως είναι το όνομα παντός ανθρώπου δυνηθέντος να κατανοήσει τας δοξασίας των Ιεροφαντών της Ελευσίνας.

Εν τη Ελληνική παραδόσει ο Διόνυσος φέρεται ότι έλαβε και άλλην σύζυγον εκτός της Περσεφόνης. Γνωρίζει την εις Κρήτην μετάβασιν του Θησέως και τον σκοπόν αυτού. Το έργον του

Θησέως άνευ της παρεμβάσεως της Αριάδνης ήτο πολύ δυσχερές. Η παρέμβασις όμως αυτής δια της προς τον Θησέα χορηγήσεως του μίτου, επέφερε την Νίκην, διότι ο Μινώταυρος εφονεύθη. Οι Αθηναίοι απηλλάγησαν του βαρυτάτου φόρου και ο Θησεύς επιστρέψας εις τας Αθήνας παρέλαβε μετ' αυτού την Αριάδνην, την αφήκε δε εις την νήσον Άνδρον. Τούτο αντιλαμβάνεται εκ των Ουρανίων του δωμάτων ο Διόνυσος, κατέρχεται και λαμβάνει αυτήν ως σύζυγον. Πόσα δεν μας αποκαλύπτει η υπόθεσις αύτη; Η φωτεινή ψυχή της Αριάδνης γνωρίζουσα τα μέσα δια των οποίων επιτυγχάνεται η αποθέωσις κατέστησε τον Θησέα νικητήν. το έργον της Αριάδνης εκπληροί πάσα φωτεινή ψυχή. Πάσα ψυχή η οποία κατενίκησε τα πάθη της Τιτανικής φύσεως. Το έργον της Αριάδνης είναι έργον το οποίον πρέπει να εκπληρώσει πάσα ψυχή εις τον κόσμον τούτον, ίνα δικαιωθεί της εκ του Άδου απελευθερώσεως της. Ο Διόνυσος είναι ο αντιλήπτωρ του έργου των ψυχών αι οποίαι έχουν εξαγνισθεί εκ των μολυσμάτων της κακίας και ο φυσικός ελευθερωτής αυτών. Τας τοιαύτας ψυχάς τας εγκαθιστά εις τας Ουρανίας χώρας ένθα αποτελούν την ακολουθία του. Αλλά δια να γίνουν αι ψυχαι της Γης Νύμφαι, έπρεπε αύται να αποβάλλουν όλον τον ρύπον των παθών τα οποία κατακλύζουν τας ψυχάς του κόσμου τούτου.